

Analiza ekološke poljoprivredne proizvodnje u Europskoj uniji

Oklopčić, Bojan

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Virovitica University of Applied Sciences / Veleučilište u Virovitici**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:165:168286>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-08**

Repository / Repozitorij:

[Virovitica University of Applied Sciences Repository - Virovitica University of Applied Sciences Academic Repository](#)

VELEUČILIŠTE U VIROVITICI

Preddiplomski stručni studij Menadžment

BOJAN OKLOPČIĆ

ANALIZA EKOLOŠKE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE U
EUROPSKOJ UNIJI
ZAVRŠNI RAD

VIROVITICA, 2023.

VELEUČILIŠTE U VIROVITICI

Preddiplomski stručni studij Menadžment

ANALIZA EKOLOŠKE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE U
EUROPSKOJ UNIJI
ZAVRŠNI RAD

Predmet: Gospodarstvo Europske unije

Mentor:

Nikolina Pleša Puljić, mag. oec., pred.

Student:

Bojan Oklopčić

VIROVITICA, 2023.

Veleučilište u Virovitici

Preddiplomski stručni studij Menadžmenta - Smjer Informatički menadžment

OBRAZAC 1b

ZADATAK ZAVRŠNOG RADA

Student/ica: **BOJAN OKLOPČIĆ** JMBAG: **0307002965**

Imenovani mentor: **Nikolina Pleša Puljić, mag. oec., pred.**

Imenovani komentor: -

Naslov rada:

Analiza ekološke poljoprivredne proizvodnje u Europskoj uniji

Puni tekst zadatka završnog rada:

Student će temeljem postojeće relevantne literature objasniti Zajedničku poljoprivrednu politiku EU u sklopu koje će se prikazati ključni elementi ekološke poljoprivredne proizvodnje, ciljevi novog programskog razdoblja, dostupne potpore za takav tip proizvodnje te će se zaključno prikazati pravac razvoja i budućnosti ekološke poljoprivredne proizvodnje.

U praktičnom dijelu rada, student će prema vlastitim preferencijama odabrati dvije do tri zemlje članice EU na temelju kojih će napraviti usporedbu ekološke poljoprivredne proizvodnje i prema toj komparaciji generirati vlastita razmatranja i zaključak proučavane teme.

Datum uručenja zadatka studentu/ici: 17.04.2023.

Rok za predaju gotovog rada: 22.05.2023.

Mentor:

Nikolina Pleša Puljić, mag. oec., pred.

Dostaviti:

1. Studentu/ici
2. Povjerenstvu za završni rad - tajniku

ANALIZA EKOLOŠKE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE U EUROPSKOJ UNIJI

ANALYSIS OF ECOLOGICAL AGRICULTURAL PRODUCTION IN THE EUROPEAN UNION

SAŽETAK – Cilj ovog rada je pobliže objasniti nastanak ekološke poljoprivrede, što je dovelo do toga da cijeli svijet teži organskim proizvodima i očuvanju prirode. Za početak, važno je uvidjeti razliku između konvencionalne i ekološke poljoprivrede i kakav je utjecaj na okoliš svake od njih. Nadalje, objašnjen je utjecaj Europske Unije na njezine zemlje članice u pogledu ekološke poljoprivrede i koje mehanizme ona upotrebljava, a da su jednaki za sve. Analizirana je Zajednička poljoprivredna politika i njezin prvi i drugi stup, a obrađeni su i njezini ciljevi. Navedeni su načini kroz koje se Zajednička poljoprivredna politika financira i da svaki stanovnik Europske Unije ima svoj doprinos u tome. Opisan je utjecaj fondova Europske unije, koji su najvažniji za poljoprivredu i kome su sve dostupni. Naveden je utjecaj Europske Unije na sve zemlje članice i njihovo bavljenje ekološkom poljoprivredom i pomoć koju ona pruža u prelasku na nju sa konvencionalne poljoprivrede. Pojašnjena su financijska razdoblja za višegodišnji program Europske Unije i što se očekuje od zemalja u razdoblju koje traje trenutno i završava 2027. godine. Prikazan je ekološki znak svih zemalja članica i koja je njegova važnost. Naposljetku, navedene su tri zemlje koje su postale članice Europske Unije u različitim periodima i kako se one trenutno bave ekološkom poljoprivredom, sa kojim problemima se suočavaju i kakva su predviđanja za budućnost. Spomenute su Hrvatska, Njemačka i Slovenija.

Ključne riječi: ekologija, Europska unija, fondovi, poljoprivreda

SUMMARY – The aim of this paper is to explain more closely the origin of ecological agriculture, which led to the fact that the whole world strives for organic products and nature conservation. To begin with, it is important to understand the difference between conventional and organic farming and the environmental impact of each. Furthermore, the influence of the European Union on its member countries in terms of ecological agriculture and which mechanisms it uses, and that they are equal for all, are explained. The Common Agricultural Policy and its first and second pillars were analyzed, and its goals were also discussed. The ways through which the Common Agricultural Policy is financed and that every resident of the European Union has their own contribution to it are listed. The influence of European Union funds, which are the most important for agriculture and to whom they are all available, is described. The influence of the European Union on all member countries and their involvement in ecological agriculture and the help it provides in the transition to it with conventional agriculture is stated. The financial periods for the multi-year program of the European Union and what is expected of the countries in the period that lasts currently and ends in 2027 have been clarified. The environmental mark of all member countries is shown and what is its importance. Finally, three countries that became members of the European Union in different periods are listed and how they are currently engaged in organic agriculture, the problems they face and what are the predictions for the future. Croatia,

Germany and Slovenia were mentioned.

Keywords: *agriculture, ecology, European Union, funds*

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. NEGATIVNI UČINCI KONVENCIONALNE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE .	2
3. ZAJEDNIČKA POLJOPRIVREDNA POLITIKA I NJEZINI CILJEVI	4
3.1. Fondovi EU za financiranje poljoprivredne djelatnosti	8
3.2. Novo financijsko razdoblje od 2021. do 2027. godine	9
4. EKOLOŠKA POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA.....	11
4.1. Razvoj ekološke poljoprivredne proizvodnje u EU	12
4.1.1. Ekološke oznake	12
4.2. Ekološka poljoprivredna proizvodnja u RH.....	15
4.2.1. Ekološka poljoprivredna proizvodnja u RH od 2014. do 2020. godine.....	16
4.2.2. Prednosti i nedostaci ekološke poljoprivrede u RH.....	18
5. KOMPARACIJA EKOLOŠKE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE U NJEMAČKOJ I SLOVENIJI	20
5.1. Ekološka poljoprivreda u Njemačkoj.....	20
5.2. Ekološka poljoprivreda u Sloveniji	22
6. ZAKLJUČAK.....	24
7. LITERATURA	25
8. POPIS ILUSTRACIJA	30

1. UVOD

Iz godine u godinu cijeli svijet traži način kako očuvati prirodu i kako se vratiti njenim korijenima. Poljoprivreda je stara koliko i civilizacija jer od početka služi zadovoljavanju osnovnih ljudskih potreba. Ekološka poljoprivreda je sve zastupljenija i proizvodi nastali u takvim uvjetima visoko su traženi sada kada su ljudi svjesni koliko je teško proizvesti nešto što ima ograničen utjecaj na okoliš i čija je štetnost svedena na minimum ili je nepostojeća. Desetljećima unazad situacija nije bila ista. Razvojem svega došlo je i do razvoja gnojiva i zaštitnih sredstava koji su doprinijeli većoj proizvodnji i većim prinosima, ali samim time povećao se i negativan utjecaj istih na okoliš. Prinosi nastali u tim uvjetima nemaju istu energetska vrijednost i hrana nastala u takvim uvjetima nema kvalitetu kao ona ekološki proizvedena. Iz tih razloga počinje se ulagati u održivi koncept poljoprivrede i u ekološku proizvodnju.

Da bi se ograničilo korištenje umjetnih gnojiva i raznih aditiva za što bolje prinose morala se uvesti kontrola, kao i zaštita onih koji rade sve po propisima. Poljoprivreda je jedna od najvažnijih grana gospodarstva svake zemlje i morali su se mijenjati i donositi novi zakoni u svrhu poboljšanja iste. Europska unija je zbog zaštite potrošača uvela strogi sustav kontrole i provedbe. Ti zakoni su jednaki za sve zemlje EU, svi poljoprivredni proizvodi prolaze mnogobrojne kontrole prije nego dođu na stol i budu konzumirani. Da bi poljoprivrednik imao koristi od ekološke proizvodnje potrebno je transparentno provoditi kontrole i stvoriti povjerenje kod potrošača koji su onda spremni platiti i više za kvalitetu iza koje stoje mnogobrojne institucije.

U ovom radu objasniti će se konvencionalna poljoprivreda i ekološka poljoprivreda. Nadalje, objasniti će se utjecaj Europske unije na poljoprivredu njenih članica, koji su ključni elementi ekološke proizvodnje, kakve potpore nudi EU i kakva je budućnost ekološke poljoprivredne proizvodnje. U praktičnom dijelu rada usporedit će se ekološka poljoprivreda dviju zemalja članica, a to su Njemačka i Slovenija.

2. NEGATIVNI UČINCI KONVENCIONALNE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE

Konvencionalna poljoprivreda je uz industriju i promet jedan od najvećih zagađivača okoliša. Takvim načinom poljoprivrede su se prvo počele baviti razvijene zemlje i tako za sobom povukle i one manje razvijene. Konvencionalni pristup poljoprivredi se nazivao „zelena revolucija“ iako se vrlo brzo ustanovilo da ta revolucija sa sobom nosi velike probleme. Konvencionalna poljoprivreda time što šteti svojoj okolini dugoročno šteti i samoj sebi jer je dovela do mnogobrojnih loših posljedica kao što su erozija tla, gubitak humusa, potpuni gubitak nekih vrsta što biljnih, što životinjskih. Korištenje pesticida i mineralnih gnojiva dovelo je do kiselih kiša, eksploatacijom podzemnih voda se smanjila njena razina i tako danas svjedočimo umiranju šuma. Danas je najveći zadatak ekološke poljoprivrede riješiti problem gubitka plodnosti tla (Lisjak, 2018).

Konvencionalna poljoprivreda je potpuna suprotnost održivoj. Osim što ima negativan utjecaj na okoliš, negativno je utjecala i na socijalnu i ekonomsku dimenziju življenja. Nepovoljno tlo i smanjena kvaliteta poljoprivrednih dobara doveli su do iseljavanja stanovništva iz ruralnih prostora i to je jedan od većih razloga zašto su sela prazna (Neduhal, 2018)

„Opterećenjem okoliša kao cjeline, nije pošteđena niti jedna od njegovih sastavnica, što je dovelo do oštećenja i samog tla koje predstavlja važnu komponentu čovjekova okoliša i danas privlači sve veću pozornost. Ozbiljnost ovog problema ogleda se u činjenici da onečišćenje i uništavanje tla može imati za posljedicu negativne učinke i na ostale dijelove ekosustava kao npr. hidrološki režim okoliša, raznolikost biljnih i životinjskih vrsta i tome slično“ (Sofilić, 2014:7).

Urbanizacija je dovela do toga da se sve manje ljudi bavi poljoprivredom kao primarnom djelatnošću, a tako se narušava cijeli eko sustav. „Kosidbom, napasanjem stoke, sijanjem usjeva, sadnjom voćaka i vinograda, održavanjem živica, suhozida i lokvi, razmnožavanjem sjemena i stočnog podmlatka - poljoprivrednici su stoljećima bili istinski čuvari biološke raznolikosti“ (Pokos, 2016:4).

Negativni učinci konvencionalne poljoprivrede na okoliš razmatraju se kroz:

- antropogenu degradaciju i opadanje plodnosti tla;
- onečišćenje voda i aktivacijskih sustava, te tla i zraka;
- smanjena raznovrsnost flore i faune;
- osiromašenje krajobraza (Znaor, 1996).

Voda kao jedan od osnovnih prirodnih resursa neophodnih za život je visoko na listi kao žrtva konvencionalne poljoprivrede. Opstanak samog čovjeka bez vode je nemoguć. Voda je toliko važna da donosi stratešku prednost i konkurentnost nekoj zemlji koja je njome bogata. No, nije samo zagađenje vode problematično, nego se radi i o enormnoj potrošnji koja otpada na takav način poljoprivrede.¹

Sve ovo prethodno navedeno dovelo je do razvoja ekološke poljoprivrede. Buđenje svijesti kod ljudi i shvaćanje ozbiljnosti problema bilo je dovoljno da se pokrene lavina i da poljoprivreda uđe u novu epohu svoga postojanja i da se na neki način pokuša vratiti na sam početak.

¹ Lokvina: Klasična poljoprivredna proizvodnja, https://lokvina.hr/ekoloska-poljoprivreda/hrvatska/klasicna-konvencionalna-poljoprivredna-proizvodnja-negativne-posljedice?fbclid=IwAR1KfpjepeLiSiGfi1J3BK-9QvyrfWkuJTZS_GT9e65HyizDPfg0LamQXaM (21. 4. 2023.)

3. ZAJEDNIČKA POLJOPRIVREDNA POLITIKA I NJEZINI CILJEVI

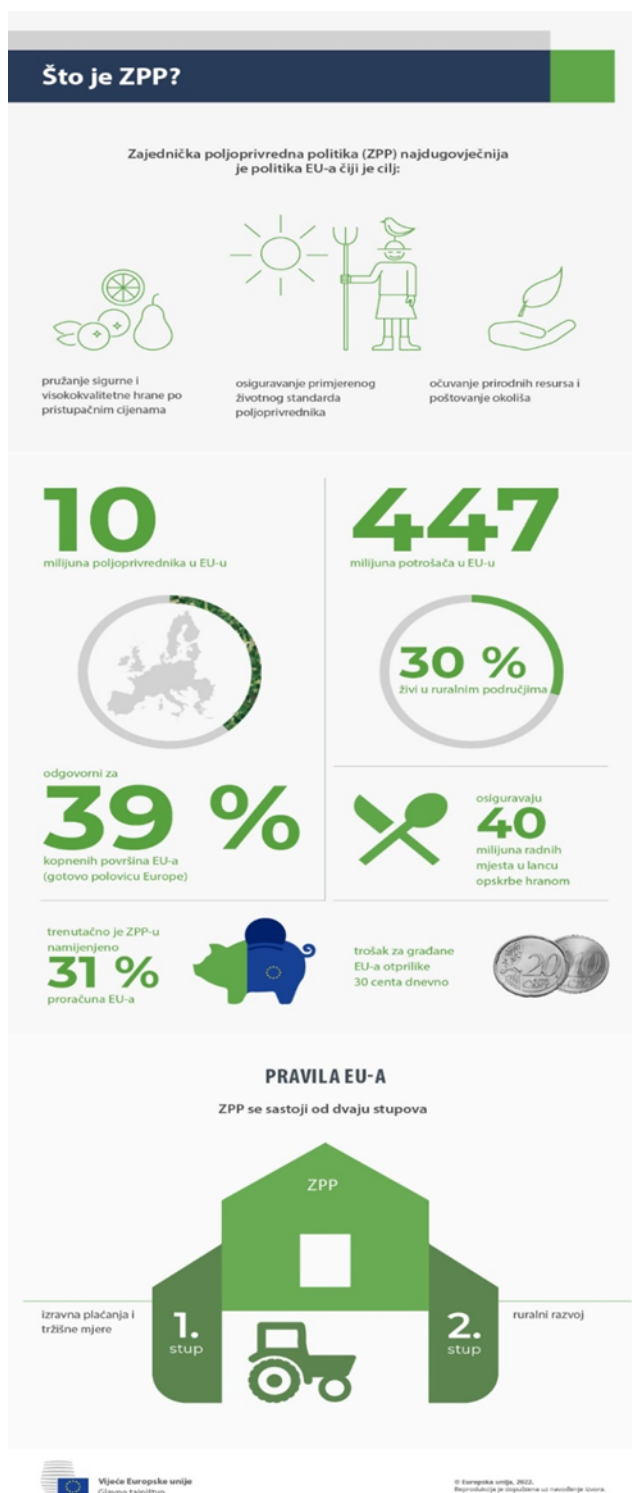
U ovom poglavlju dan je pregled Zajedničke poljoprivredne politike, njezinih ciljeva i na koji način se ona financira.

Godine 1962. šest zemalja članica tadašnje Europske zajednice osmislilo je i donijelo niz zakona o poljoprivredi kako bi sve te zemlje ujedinili u politici vezanoj za najvažniju granu gospodarstva. Izazovi pred tom politikom su veliki i kroz godine su zakoni mijenjali oblike i vrlo dinamično se prilagođavali okolnostima. Zajedničko svim tim godinama je to što se od početka zajedničke politike znalo da poljoprivreda zahtjeva potpore u raznim formama da bi napredovala i bila kvalitetnija. Zato je danas situacija takva da više od trećine sredstava unutar Europske unije odlazi na potpore poljoprivredi i područjima u kojima je ona zastupljena. U novčanom obliku to bi značilo da svaki građanin EU dnevno u fond za poljoprivredu uplati 33 centa.²

Poljoprivreda je jedan od osnovnih razloga koji je doveo do nastanka Europske unije, a to datira još u 1957. godinu kada su sklopljeni Rimski ugovori. U tim ugovorima su postavljeni zajednički ciljevi za zemlje članice, a to je ostala praksa i danas. Za poljoprivredu zemalja članica se može reći da više ne posjeduje nacionalni suverenitet jer podliježe pravilima i mehanizmima koji su jednaki za sve zemlje Unije i većinu ovlasti su dobila tijela EU (Đurđević, 2004).

² Europsko vijeće: Zajednička poljoprivredna politika, <https://www.consilium.europa.eu/hr/european-council/> (21. 4. 2023.)

Slika 1. Zajednička poljoprivredna politika EU

Izvor: Europsko vijeće, <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/common-agricultural-policy-cap/> (21. 4. 2023.)

Unutar Europske unije poljoprivredom se bavi više od 10 milijuna ljudi koji na taj način zapošljavaju 40 milijuna radnih mjesta u lancu koji se bavi opskrbom hrane. Gotovo 40% kopnenih površina su poljoprivredne površine koje obrađuje tih 10 milijuna ljudi.

Zajednička poljoprivredna politika ima unutar sebe dva stupa od kojih je jedan namijenjen izravnim plaćanjima i tržišnim mjerama a drugi ruralnom razvoju. Osnovna misao ove politike je prehrana stanovništva.

- **Prvi i drugi stup Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP)**

Sastavni dio proračuna EU su fondovi iz kojih se financiraju stupovi Zajedničke poljoprivredne politike.

Prvi stup je izravna pomoć poljoprivrednicima u vidu da imaju siguran i stabilan dohodak.³ ZPP se financira kroz dva fonda koji su dio proračuna EU. Prvi je Europski fond za jamstva u poljoprivredi (EFJP), a drugi Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR). Europski fond za jamstva u poljoprivredi financira potpore dohotku i tržišne mjere, a to su prve dvije mjere ZPP-a, dok treću mjeru ruralnog razvoja provodi Europski poljoprivredni fond zadužen isključivo za to (Nègre, 2022).

Izravne potpore omogućuju da poljoprivrednik koji vodi računa o svojim poljoprivrednim površinama i poštuje standarde o sigurnosti hrane kao i o dobrobiti životinja dobije potporu u vidu novca. Ova vrsta potpore osigurava da se poljoprivredne aktivnosti održavaju u cijeloj EU i da se mogu prilagoditi situaciji na terenu. Ukoliko se ne poštuju pravila potrebna za ispunjenje ove vrste potpore moguće je dobiti ju u smanjenoj vrijednosti ili ne dobiti ju uopće, ako se ne poštuju zahtjevi koji se odnose na javno zdravlje i dobrobit životinja i to se naziva strožom uvjetovanosti.⁴

U prvi stup ulaze još i tržišne mjere. Tržište unutar EU je vrlo nestabilno i velike su razlike u cijenama unutar zemalja članica. Da bi se to reguliralo i kompenziralo postavljen je niz mjera unutar ZPP-a koje su se objedinile u uredbu o zajedničkoj organizaciji tržišta (ZOT). Tom uredbom je omogućeno neometano funkcioniranje tržišta koje je jedinstveno. Postavljena je Regulatorna međunarodne trgovine ZOT uredbom i postavljena su pravila tržišnog natjecanja.⁵

Drugi stup ZPP-a osnovan je da bi pomogao ruralnim područjima Unije. Djeluje drugačije od prvog stupa jer se ne financira isključivo od strane EU, nego ga financiraju i

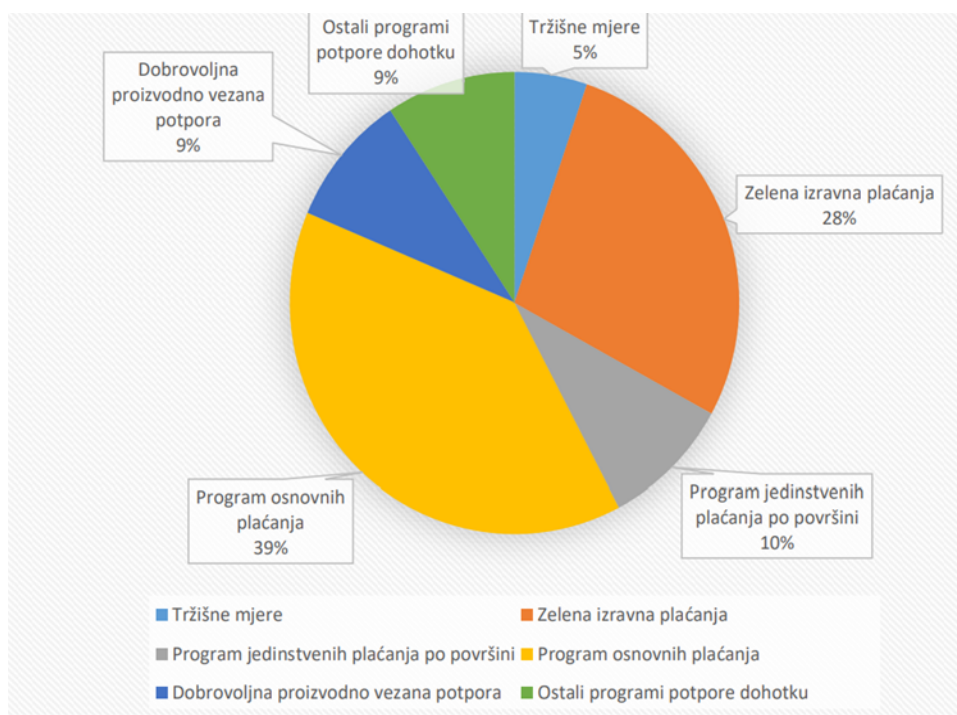
³ Vodič kroz zajedničku poljoprivrednu politiku, https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/Publikacije/ostale%20publikacije//CAP_Info_campaign_brochure.pdf (21. 4. 2023.)

⁴ Europsko vijeće: Zajednička poljoprivredna politika, <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/cap-introduction/> (21. 4. 2023.)

⁵ Europsko vijeće: Zajednička poljoprivredna politika, <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/cap-introduction/> (21. 4. 2023.)

zemlje kroz vlastite regionalne i nacionalne fondove. Za cilj ima poboljšati kvalitetu života u ruralnim područjima tako što će se otvoriti nova radna mjesta, prilagoditi klimatskim promjenama i jačati konkurentnost (Nègre, 2022).

Slika 2. Potrošnja EFJP-a na potpore dohotku i tržišne mjere 2019. godine

Izvor: Europska komisija, https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_en (7. 5. 2023.)

Iz ovog prikaza je vidljivo da najveći dio novca odlazi na program osnovnih plaćanja, a odmah poslije toga na zelena davanja. Zelena izravna plaćanja iznose znatan dio EU sredstava, gotovo 8% svih sredstava EU.

- **Ciljevi ZPP-a**

Zajednička poljoprivredna politika je skup mjera i subvencija koje financiraju poljoprivredu unutar EU. ZPP je postavila mnoge ciljeve, a najvažniji od njih jesu povećanje proizvodnje, veća i kvalitetniju produktivnost, stabilnost tržišta, pouzdana distribucija poljoprivrednih proizvoda i zaštita proizvođača na svjetskom tržištu. Do danas rezultati pokazuju da je svoje osnovne ciljeve EU ostvarila i oni se sada samo proširuju i nadograđuju (Kesner-Škreb, 2008).

Od 2023. godine ZPP je ušao u svoje novo razdoblje koje će trajati do 2027. godine.

Pripreme za novu fazu su počele 2021. godine. Nova poljoprivredna politika najavljena je kao pravednija, zelenija i usmjerenija na uspješnost više nego ikada do sad. Na razini EU-a postavljen je skup ciljeva u čijem okviru je označeno što se novom politikom želi postići za poljoprivrednike, građane i klimu. Dogovorene su intervencijske mjere za države članice kako bi ciljevi bili postignuti. Svaka od zemalja EU treba sama procijeniti koje intervencijske mjere su njoj najpotrebnije te koje bi bile učinkovite u rješavanju njihovih problema.⁶

Nove odredbe obvezale su svaku od zemalja članica da izradi svoj strateški plan u okviru ZPP-a i u njemu iznese vlastite potrebe nakon provođenja analize. Kada taj plan prihvati Komisija EU na njemu se može početi raditi. Komisija mora imati uvid u napredak putem izvješća o uspješnosti u kojima svaka zemlja navodi svoje rezultate rada. Novi ZPP želi omogućiti dohodak koji je pravedan za sve poljoprivrednike jer to donosi stabilnost u opskrbi hrane i tako se osigurava gospodarska održivost u proizvodnji poljoprivrednih dobara. Još uvijek se traži dobitna kombinacija mjera koja bi ispunila cilj pravednog dohotka. Kako raste potreba za hranom sve je veća i opterećenost poljoprivrednih resursa, a to utječe na promjene dohotka. U svrhu ravnoteže tržišta usmjerava se na inovacijske programe, nove tehnologije, digitalizaciju i istraživanja kako bi se povećala konkurentnost. Međusobnom suradnjom poljoprivrednika i smanjenjem nepoštenja u trgovanju kroz djelotvorne mehanizme doći će do povoljnijeg položaja poljoprivrednika. Nova era ZPP-a ima u cilju generacijski obnoviti poljoprivrednike i potaknuti mlade, inovativne i kvalificirane ljude da se bave poljoprivredom, ostanu u ruralnim područjima i time smanje i nezaposlenost na području istih. Tako bi se ublažilo siromaštvo i uvela dinamika u ruralna područja. Također, želi se potaknuti ravnopravnost rastom zastupljenosti žena u poljoprivredi.⁷

Europsku uniju očekuju veliki izazovi u poljoprivrednom sektoru. Predviđanja govore da bi do 2050. godine broj stanovništva u svijetu mogao dosegnuti 9 milijardi. To znači da će se na globalnoj razini proizvodnja hrane morati udvostručiti.⁸

3.1. Fondovi EU za financiranje poljoprivredne djelatnosti

Europski fondovi su novčani instrumenti koji novcem prikupljenim od građana EU imaju svrhu osnaženja iste kroz njenu politiku i projekte. Pojam EU fondova obuhvaća sve

⁶ Zajednička poljoprivredna politika, <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/cap-introduction/cap-future-2020-common-agricultural-policy-2023-2027/> (7. 5. 2023.)

⁷ Europska unija, https://european-union.europa.eu/index_hr (7. 5. 2023.)

⁸ United Nations, <https://www.un.org/en/global-issues/population?fbclid=IwAR3VDDxKB9-8h5p0iw> (16. 5. 2023.)

programe koje financira Europska unija, bilo u zemljama članicama ili izvan tog područja. Iz godine u godinu Europska komisija dijeli 20 milijardi EUR na brojne privatne i javne organizacije, te razne udruge. Ta sredstva se ulažu u regionalni razvoj, izgradnju institucija, poboljšanja prekograničnih suradnji, boljitak zdravlja i kvalitetnije obrazovanje, a do njih se može doći sudjelovanjem u raznim programima EU.⁹

Već duži vremenski period EU vodi politiku koja smanjuje različitosti među regijama u zemljama članicama, a ta politika se naziva Kohezijskom politikom. Sredstva mogu dobiti sve manje razvijene regije čak i u slučaju da se nalaze u zemljama koje imaju veći prihod po stanovniku od prosjeka EU. Najvažniji instrument takve politike jesu strukturni fondovi koje čine Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) i Europski socijalni fond (ESF). Dužnost tih dvaju fondova je povećanje rasta u gospodarstvu i otvaranje novih radnih mjesta u područjima koja su u potrebi. Potrošnja ERDF-a većinom ide za ulaganja u infrastrukturu kao što su energetska ili telekomunikacijska. Potrošnja ESF-a je najveća u mjerama za zapošljavanje. Treći, Kohezijski fond, dostupan je članicama koje imaju nizak bruto nacionalni dohodak po stanovniku, odnosno, niži od 90% drugih zemalja članica te on vrijedi za cijelu zemlju, ne samo za ruralna područja iste (Redding i Turner, 2015).

Proračun EU-a većinom odlazi na ulaganja i zbog toga su potrebni dugoročni planovi o potrošnji novca koji se nazivaju Višegodišnji financijski okviri i unaprijed se trebaju znati očekivani rashodi.¹⁰

EU ima sedam skupina rashoda u svome proračunu, a to su: poljoprivreda, strukturne operacije, unutarnje politike, vanjske aktivnosti, administrativni troškovi, rezerve i pomoć budućim članicama (Šimović, 2005).

3.2. Novo financijsko razdoblje od 2021. do 2027. godine

Europski plan oporavka koji je započeo 2021. Godine sastoji se od uobičajenog Višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) i izvanrednog instrumenta za oporavak EU sljedeće generacije (Next generation EU- NGEU). VFO u ovom razdoblju iznosi 1,074 milijardi EUR, a NGEU 750 milijardi EUR. Proračun je drugačiji od svih godina do sada jer je plan oporaviti EU od pandemije bolesti COVID-a 19 (Sentić, 2020).

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj u novom financijskom razdoblju usmjeren je na proizvodnju hrane visoke kvalitete te plava i zelena ulaganja. Također,

⁹ Qualitas: Your support to excellence, <https://qualitas.hr/> (8. 5. 2023.)

¹⁰ Europska unija: Potrošnja, <https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/> (16. 5. 2023.)

usmjeren je na pametni rast poljoprivrednih tehnologija i poticanje zelenih gospodarstava sa smanjenim razinama ugljika. Za ovaj fond osiguran je novčani iznos od 95, 51 milijardi EUR u razdoblju od 2021. do 2027. godine. Više od 6 milijardi EUR osigurano je za Europski fond za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu. Tim sredstvima želi se pomoći ribarima tranzicija na održivo ribarstvo, duž europskih obala radi se na poboljšanju kvalitete života, podupire se provođenje pomorske politike i financiraju se projekti koji donose nova radna mjesta, posebno se pružaju potpore za mlade ribare.¹¹

U novom programskog razdoblju će se dodjeljivati novčane potpore u svrhu istraživačkih aktivnosti koje su povezane za ekološku proizvodnju. Također, cilj je povećati bioraznolikost u ekološkoj poljoprivredi kroz zadani plodored kako autohtonih, tako i novih sorti biljnih vrsta. Važno je to što se polako u školskom sustavu uvodi obaveza minimalnog udjela ekoloških proizvoda kako bi djeca od malena bila naučena na takve proizvode i njihovu kvalitetu. Kroz mjere se planira educirati organizatore prehrane i biti će održana predavanja u područjima lokalnih i regionalnih zajednica. Javna nabava u novom razdoblju morati će u svoje ustanove uvrstiti ekološke proizvode, a to financira županijski ili gradski proračun.¹²

¹¹ Europska komisija: European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund, https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/funding/emfaf_en (13. 5. 2023.)

¹² Prijedlog Nacionalnog akcijskog plana razvoja ekološke poljoprivrede 2023.-2030., https://esavjetovanja.gov.hr/Documents/List/20507?fbclid=IwAR1vgTBKszirm4sGobeRg9NbbrcCrFHd8t_4VvSy5IwML0ZDqak7FqHY2hw (18. 5. 2023.)

4. EKOLOŠKA POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA

„Ekološka poljoprivreda označava način proizvodnje hrane (poljoprivrednih proizvoda) i posebnu kvalitetu tih istih proizvoda koje obilježavaju prirodni uvjeti rasta i organski poticaji zbog djelovanja mikroorganizama" (Cifrić, 2003:276).

Idejni začetnici ekologije u poljoprivredi jesu Rudolf Steiner koji je njemački filozof i Sir Albert Howard koji je britanski botaničar. Davne 1924. godine Steiner objavljuje knjigu u kojoj spominje neke od metoda ekološke poljoprivrede (Renko i Bošnjak, 2009).

Načela ekološke poljoprivrede se odnose na mnogobrojne aktivnosti. Potrebno je poticati biološke procese i pravilno gospodariti gnojivom, voditi brigu o raznolikosti kultura, čuvati sorte i pasmine, obrađivati tlo redovno i razvijati otpornost na razne bolesti kao i smanjiti utjecaj štetočina. Bitno je održati kvalitetnu strukturu tla kroz gnojidbu i plodored. Sadnjom biljaka koje imaju duboko korijenje crpi se voda iz dubljih slojeva tla što je jako korisno i smanjuje potrošnju pitke vode. Od velike važnosti je obrana od štetnika, korova i bolesti prirodnim metodama, kao i oprašivanje biljaka pčelama i drugim kukcima. Treba poticati prirodno razmnožavanje životinja, voditi ih na ispašu kao i dozvoliti životinjama da svoje potomke hrane prirodno, odnosno da doje primjerice telad i janjad.¹³

Potrebno je razumijevanje za prirodu, njen ritam i zakone da bi ekološki postupali i bavili se poljoprivredom. Proizvodnja kvalitetnijih i zdravijih namirnica podrazumijeva gospodarenje koje rijetko i samo iznimno dopušta uporabu agrokemikalija, mineralnih gnojiva, regulatora rasta, hormona i slično. Također, važno je smanjiti potrošnju energije, okrenuti se obnovljivim izvorima iste i dovesti poljoprivredno gospodarstvo do toga da smanji svoju ovisnost o industriji i industrijskim proizvodima. Radi se na tome da se položaj seljaka podigne, kako socijalno tako i intelektualno i gospodarski. Čovjek i priroda treba živjeti u koheziji, a na čovjeku je da njeguje smisao za dobro i lijepo.¹⁴

Konvencionalna poljoprivreda je dugo bila važan instrument u prehrani stanovništva koje je sve brojnije, takav način može ostvariti puno veće prinose, ali je dugoročno neodrživ, a održivost donose gore navedena načela.

¹³ Lokvina: Ekološka poljoprivreda, <https://lokvina.hr/ekoloska-poljoprivreda/prodaja/osnovna-nacela-ekoloske-poljoprivrede> (21. 4. 2023.)

¹⁴ Lokvina: Osnovna načela ekološke poljoprivrede, <https://lokvina.hr/ekoloska-poljoprivreda/prodaja/osnovna-nacela-ekoloske-poljoprivrede> (21. 4. 2023.)

4.1. Razvoj ekološke poljoprivredne proizvodnje u EU

Europska unija je zakonski regulirala ekološku poljoprivredu sada već davne 1991. godine. Europska unija, a tako i sve zemlje učlanjene u nju, vode se jasno određenom politikom poljoprivrede koja se zove Zajednička poljoprivredna politika Europske unije (engl. *Common Agricultural Policy – CAP*). Ta politika je jedna od najstarijih unutar unije, a koja je i danas na snazi. Zajednička poljoprivredna politika ili ZPP je postojala i prije 1991. godine, ali je kroz povijest mijenjala svoj oblik i doživjela razne reforme (Šivak, 2019).

Jasno je da je EU prije mnogo godina uvidjela važnost prirode i pokušala promijeniti način bavljenja poljoprivredom. Bitan dio europskih pravila je razvoj ruralnih područja i zbog toga unutar EU postoji politika koja se bavi samo ruralnim razvojem. Urbani dio EU iznosi tek 10% cjelokupnog teritorija dok u ruralnom dijelu živi skoro polovica ukupnog stanovništva te iz tog razloga postoje sredstva koja doprinose i poljoprivrednim, ali i drugim aktivnostima ruralnih područja. (Romer, 2016).

Članice Europske unije imaju dužnost odrediti prioritete u kojima se mora poštivati da se barem 10% sredstava mora usmjeriti na povećanje konkurentnosti poljoprivrede i šumarstva. U zaštitu okoliša i krajobraza potrebno je uložiti najmanje 25% sredstava, a mjere za diversifikaciju i aktivnosti ruralnog gospodarstva zahtijevaju minimalno 10% sredstava.¹⁵

4.1.1. Ekološke oznake

Unutar EU svaka od zemalja članica morala je uvesti vlastiti sustav kontrole da bi mogli garantirati autentičnost i kvalitetu ekološkog proizvoda. U tu svrhu osmišljen je logo koji stoji na svakom organskom proizvodu.

¹⁵ Narodne novine: Strategija poljoprivrede do 2030, https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_03_26_325.html (21. 4. 2023.)

Slika 3. Logo organskih proizvoda EU

Izvor: Europska komisija, https://agriculture.ec.europa.eu/farming/organic-farming/organic-logo_hr (21. 4. 2023.)

Na slici je prikazan ekološki znak koji se koristi samo na proizvodima koji imaju certifikat ovlaštene agencije ili ustanove. Da bi proizvod imao pravo na znak mora biti najmanje 95% ekološki uzgojen. Znak se može koristiti i na uvezenim proizvodima samo ako su isti usklađeni sa zakonima koji vrijede na području EU. Pored znaka mora biti vidljiv kodni broj agencije ili ustanove koja stoji iza proizvoda i koja ga je odobrila u toj formi na tržište.¹⁶

Slika 4. Ekološki znak na proizvodu u RH

Izvor: Pelin Osijek, <https://eko-pelin.hr/?fbclid=IwAR3y9dCFsxqy2ad-Nfg1eHjanLNuUfL8J6h1vZa1igN29Sj5U5Saz3rcjGA> (17. 5. 2023.)

Ekološki znak se upotrebljava na proizvodima za koje je potvrđeno da su proizvedeni u skladu sa zakonima koji vrijede za ekološku proizvodnju. Ti proizvodi podliježu kontrolama i svaki od njih dobije potvrđnicu u kojoj piše da su proizvedeni onako kako propisi uvjetuju

¹⁶ Lokvina: Eko znak, <https://lokvina.hr/ekoloska-poljoprivreda/hrvatska/eko-znak> (21. 4. 2023.)

od njih.¹⁷

Slika 5. Ekološki znak RH

Izvor: Eko znak – grafički standardi, <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivreda-175/ekoloska/eko-znak-graficki-standardi/4212> (14. 5. 2023.)

„Sukladno članku 32. Pravilnika o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede (Narodne novine 110/22), nacionalni znak ekološkog proizvoda dozvoljeno je koristiti pri označavanju, reklamiranju i prezentiranju ekoloških proizvoda. Sadržaj, izgled i veličina znaka navedeni su u Prilogu 10. Pravilnika“.¹⁸

Ako se eko znak u nekim slučajevima ne može upotrijebiti u toj verziji, dostupna je i crno-bijela verzija.

Slika 6. Druga verzija eko znaka RH

Izvor: Narodne novine, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_09_110_1625.html (14. 5. 2023.)

¹⁷ Pravilnik o označavanju hrane i hrane za životinje u ekološkoj proizvodnji, 2011. godina

¹⁸ Pravilnik o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede, <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivreda-175/ekoloska/eko-znak-graficki-standardi/4212> (14. 5. 2023.)

4.2. Ekološka poljoprivredna proizvodnja u RH

Pristupanjem Svjetskoj trgovinskoj organizaciji i Europskoj uniji poljoprivreda u Hrvatskoj doživljava razvoj (Šohinger, Galinec, Harrison, 2000).

„Poljoprivreda posvuda u svijetu, pa tako i u nas, ima tri temeljne zadaće, a to su prehraniti domaće stanovništvo, opskrbiti industriju sirovinama poljoprivrednog podrijetla i ostvariti što veću vrijednost izvoza poljoprivrednih proizvoda” (Grahovac, 2005:92).

Sve više poljoprivrednih površina se obrađuje ekološkim načinima.

Tablica 1. Udjeli ekološke poljoprivrede u ukupno korištenim poljoprivrednim površinama

Godina	Korišteno poljoprivredno zemljište (ha)	Površine pod ekološkom proizvodnjom (ha)	Udio površina pod ekološkom proizvodnjom u ukupno korištenim poljoprivrednim površinama (%)
2007.	1201756	7577	0,63
2008.	1289091	10010	0,78
2009.	1299582	14193	1,09
2010.	1333835	23282	1,75
2011.	1326083	32036	2,42
2012.	1330973	31904	2,40
2013.	1568881	40660	2,59
2014.	1508885	50054	3,32
2015.	1537629	75883	4,94
2016.	1546019	93814	6,07
2017.	1496663	96618	6,46
2018.	1485645	103166	6,94
2019.	1504445	108169	7,19
2020.	1506205	108659	7,21
2021.	1476351	121924	8,26

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, <https://poljoprivreda.gov.hr/> (9. 5. 2023.)

U tablici iznad prikazano je da u Republici Hrvatskoj ekološka proizvodnja bilježi konstantan

rast sa iznimkom samo jedne godine unazad zadnjih 15 kad je zabilježen pad.

U zadnjih dvadeset godina ekološka poljoprivreda doživljava svoj razvoj, a na tom putu važnu ulogu je imala država koja je kroz Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda pružila podršku ekološkim poljoprivrednicima. Država je pridonijela raznim potporama u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu i postavila odrednice prema kojima se ostvaruje pravo na iste (Petljak, 2011).

Obilježja i razvoj ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj je teško pratiti unazad u dalekoj prošlosti jer Državni zavod za statistiku prati ekološku poljoprivredu odvojenu od konvencionalne tek od 2013. godine. Do tad je zabilježeno vrlo malo podataka, a zasebno praćenje ekološke poljoprivrede kao djelatnosti je potaknuto članstvom u EU. Podaci za razdoblje prije koji se smatraju pouzdanima su oni koje je vodilo Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja jer je unutar ministarstva postojao odjel koji je vodio Upisnik za održivu poljoprivredu (Petljak, 2011:392).

4.2.1. Ekološka poljoprivredna proizvodnja u RH od 2014. do 2020. godine

U periodu od 2014. do 2020. godine zajedničkom poljoprivrednom politikom utemeljen je program u kojem je imperativ stavljen na ekološku proizvodnju jer je to bio način da se ostvari održiva konkurentnost u proizvodnji hrane i gospodarenjem resursima EU. Svaka od zemalja članica predstavila je svoj program za ruralni razvoj ovisno o vlastitim prioritetima. Ekološki proizvođači u svim zemljama članicama imaju pravo na potpore. Nakon što je Hrvatska postala članica EU prestala je provoditi vlastitu politiku poljoprivrede te je prihvatila zajedničku koje je obavezna za sve. U periodu od 2014. do 2020. godine Zajedničkom poljoprivrednom politikom postavljeni su temelji za napredak poljoprivrede sa posebnim naglaskom na ekološku jer time bi se održala konkurentnost u proizvodnji hrane i nastavilo raditi u smjeru održivog gospodarenja. Svaka od zemalja EU ima vlastiti program ruralnog razvoja koji se razlikuje ovisno o potrebnim mjerama i što je kojoj zemlji na listi prioriteta. Kroz Program ruralnog razvoja potporu dobivaju ekološki proizvođači u državama članicama koji svojim radom sudjeluju u održivom konceptu bavljenja poljoprivredom. Kada je Republika Hrvatska dobila status članice EU prisvojila je poljoprivrednu politiku koju dijele sve zemlje članice i prestala provoditi svoju poljoprivrednu politiku.¹⁹

¹⁹ Ministarstvo poljoprivrede, <http://www.mps.hr/hr/poljoprivreda-i-ruralni-razvoj/poljoprivreda/ekoloska> (13. 5. 2023.)

Mogućnost financiranja ekološke proizvodnje drastično se povećala ulaskom u EU. Najvažniji uvjet za ostvariti sredstava iz fondova EU za financiranje ekološke poljoprivrede je upisati se u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji. Taj Upisnik vodi Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Potrebno je i registrirati poljoprivredno zemljište u sustavu ARKOD²⁰ kao zemljište na kojem se postupa po ekološkim pravilima. Da bi poljoprivrednik pokrenuo ekološki uzgoj mora ispuniti zahtjev za ulazak u sustav potpore za Ekološki uzgoj. Time se poljoprivrednik obvezuje da će se baviti ekološkim uzgojem u trajanju od 5 godina (Stančić, 2016).

Gledajući kroz novac, ekološka poljoprivreda traži puno više ulaganja i rada od konvencionalne. Zbog toga se od nje očekuje da će smanjiti stopu nezaposlenosti. Potencijal je u RH velik jer je još uvijek velik i broj neobrađenih površina. Ekološka poljoprivreda potpomaže obiteljskim gospodarstvima, razvoju lokalne zajednice i to je jedan od načina da se sačuvaju sela od izumiranja (Puđak i Bokan, 2011).

U financijskom razdoblju od 2014. do 2020. godine Republici Hrvatskoj je bilo dostupno gotovo 8,5 milijardi EUR za Kohezijsku politiku, više od 2 milijarde EUR za Poljoprivrednu politiku i 253 milijuna EUR za Ribarstvenu politiku. Da bi raspolagala tim novcem RH je razradila nacionalni strateški plan i program. Korištenjem sredstava došlo je do pozitivnih promjena u 6 strateških područja, a to su bolja konkurentnost poduzeća, zeleno življenje i korištenje prirodnih resursa, bolja prometna povezanost, poboljšanje kvalitete obrazovanja, jačanje socijalne uključenosti i učinkovitija javna uprava (Maletić i sur., 2016).

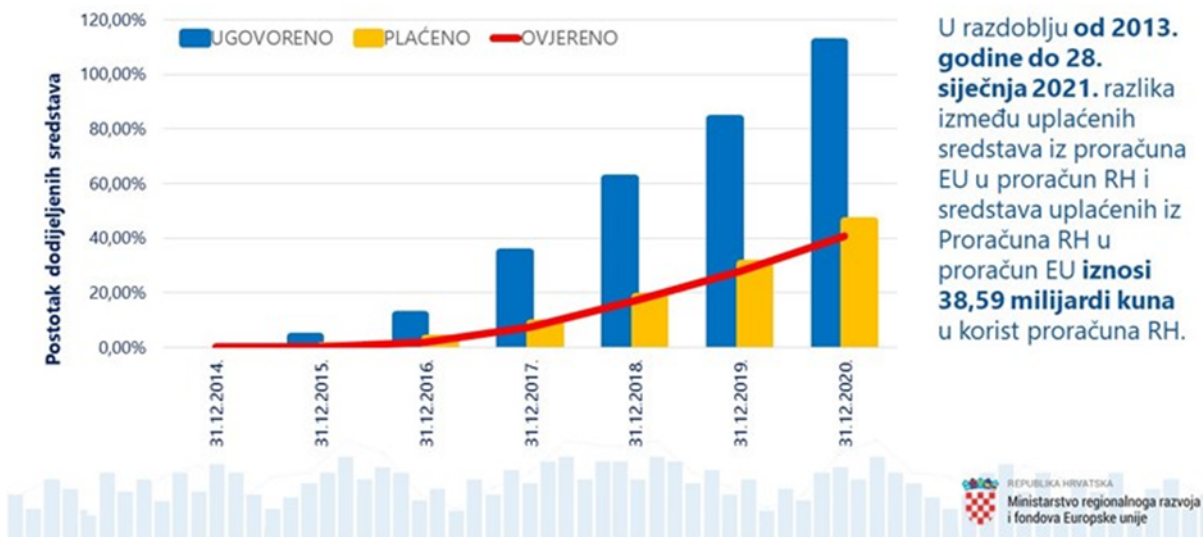
Za razdoblje od 2014. – 2020. godine RH je imala na raspolaganju preko 10 milijardi EUR kroz europske strukturne i investicijske fondove. Razlika između uplaćenih sredstava iz EU u proračun RH i novčanih sredstava uplaćenih u suprotnom smjeru iznosi više od 55 milijardi kuna u korist RH.²¹

Slika 7. Kretanje stanja iskorištenosti sredstava u periodu od 2014. do 2020. godine

²⁰ ARKOD – je evidencija uporabe poljoprivrednog zemljišta na području Republike Hrvatske koju u digitalnom grafičkom obliku vodi agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_01_1_9.html?fbclid=IwAR0BfR-pQ10l8h2ytaJ0CAEJqYNwa9L5_jZL3DPuuHCA (16. 5. 2023.)

²¹ AVELANT, <https://www.eu-projekti.info/izvjesce-o-stanju-iskoristenosti-sredstava-esi-fondova-u-republici-hrvatsk> (16. 5. 2023.)

Kretanje stanja iskorištenosti sredstava Europskih strukturnih i investicijskih fondova 2014. - 2020.

Izvor: *Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije - Ugovoreni projekti u vrijednosti 113,4% dodijeljenih sredstava (13. 5. 2023.)*

Iz priloženog je vidljivo da se RH u prvom razdoblju nije snašla onoliko dobro koliko je mogla, za razlog se navodi nedovoljna informiranost građana, ali se situacija sa vremenom popravila. Sredstva EU su izuzetno velika, ali njihova iskorištenost ovisi o sposobnosti svake zemlje pojedinačno.²²

4.2.2. Prednosti i nedostaci ekološke poljoprivrede u RH

Ekološka poljoprivreda predstavlja sustav mjera koji pozitivno utječe na zdravlje ljudi, tla i okoline jer se oslanja na prirodne procese koji su prilagođeni područnim uvjetima. RH ima veliki potencijal za razvoj ekološke poljoprivrede jer je bogata područjima koja posjeduju pozitivne agroekološke standarde (Bilandžija, 2022).

Još jedan pozitivan aspekt ekološke poljoprivrede je taj da ona zahtjeva više rada od konvencionalne te zbog toga utječe na povećanje zaposlenosti. Kako su velike količine

²² *Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/vijesti/ugovoreni-projekti-u-vrijednosti-113-4-dodijeljenih-sredstava/4469> (13. 5. 2023.)*

poljoprivrednih površina još uvijek neobrađene za razvitak ruralnih područja potrebno je uključiti više ljudi u proces (Puđak i Bokan, 2011).

Najveći problem ekološkog proizvoda je njegova cijena za krajnjeg potrošača. Iako su ljudi svjesni problema sve većeg onečišćenja okoliša i onoga što je loše po naše zdravlje i dalje su mišljenja da za puno manje novaca mogu kupiti proizvode koji nisu uzgojeni na ekološki način. „Upravo (više) cijene ekoloških prehrambenih proizvoda predstavljaju negativnu prepreku koja prati ekološku poljoprivredu od početaka njenog razvoja. Koliko su cijene ekoloških prehrambenih proizvoda više od cijena konvencionalnih proizvoda ovisi o mnogim čimbenicima, prvenstveno o tržišnoj ponudi i potražnji“ (Brčić-Stipčević, Petljak, Guszak, 2010).

Drugi problem koji poljoprivrednici ističu je sam početak i ulazak u ekološku proizvodnju. Navode da je zakonska regulative često nejasna, papirologija zahtjevna, a da su pravila i sustav kontrole jako strog i to su neki od razloga zašto odbijaju baviti se takvim načinom poljoprivrede i teško prelaze na isti (Pejnović, Ciganović, Valjak, 2012).

5. KOMPARACIJA EKOLOŠKE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE U NJEMAČKOJ I SLOVENIJI

U nastavku rada je prikazana usporedba ekološke poljoprivrede u Njemačkoj i Sloveniji jer su obje zemlje članice EU, kao i Hrvatska, ali su to postale u različitim vremenskim periodima. Postoji dosta različitosti između tih zemalja kako u njihovim veličini, tako i u bogatstvu i utjecaju u svijetu.

Tablica 2. Razlika Njemačke i Slovenije u ekološkoj poljoprivredi

	Slovenija	Njemačka
Ekološka poljoprivredna zemljišta izražena u ha	44.761 ha	1.802.231 ha
Broj ekoloških poljoprivrednih gospodarstava	3.358	36.307
Prosječna dob poljoprivrednika	57 godina	53 godine

Izvor: Izrada autora prema podacima Eurostata

U tablici su navede brojčane razlike ekoloških poljoprivrednih zemljišta ovih dviju zemalja. Jasno je da se radi o dvije potpuno veličinom različite zemlje, ali i da i jedna i druga imaju još potencijala za rast i razvoj u ekološkom djelovanju u poljoprivredi.

5.1. Ekološka poljoprivreda u Njemačkoj

Njemačka je jedna od zemalja koje su osnovale EU i od samih početaka članstva uključena je u programe ZPP-a. Također, pripada skupini zemalja sa najrazvijenijom industrijom-G7. Razvijenost poljoprivrede i industrije dovodi do njenih glavnih ekoloških problema, a to su emisija otrovnih plinova i zagađenje tla raznim kemikalijama (Černelić, 2022).

Njemačka je pri vrhu kada je riječ o potražnji ekološki uzgojenih proizvoda. Iznad njih u svijetu se nalaze samo Sjedinjene Američke Države.²³

Izrazito velika poljoprivredna gospodarstva koja prelaze više od 200 ha unutar EU nalaze se u Njemačkoj. Njemačka je među glavnim izvoznicima ekoloških poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Vrsta poljoprivrednog proizvoda varira od područja u kojima se

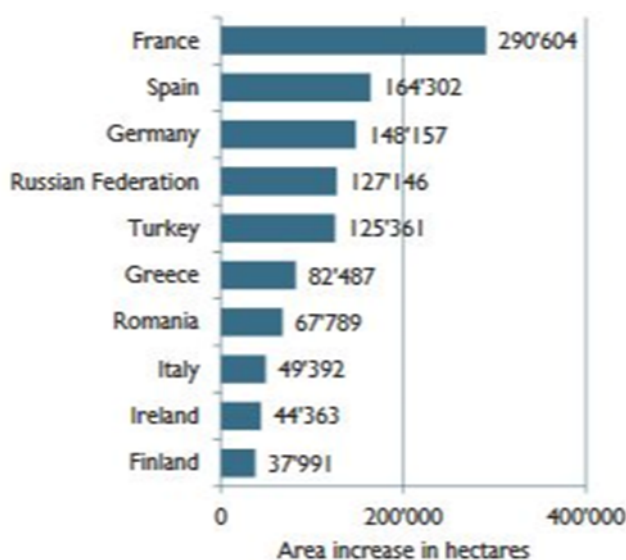
²³ Agrokлуб: Profesionalna poljoprivreda Njemačke – uzor za EU, <https://www.agroklub.com/poljoprivredne-vijesti/profesionalna-poljoprivreda-njemacke-uzor-za-eu/14358/?fbclid=IwAR0sjKsscHQJpBvQt-G98ASLEki0FfxOZG9JsmnSkHv1nla9gwTVUSfsXg4> (15. 5. 2023.)

uzgaja, a prednjače sa uzgajanjem krumpira, pšenice i ječma (Jukić, 2016).

Kako i ostale zemlje, tako se i Njemačka bori sa problemima ruralnog razvoja i pokušava provesti decentralizaciju. Ekološku poljoprivredu vide kao mogućnost da stanovništvo ostane u selima i da se bavi tom djelatnošću, a naročito kroz različite pomoći žele potaknuti mlade na bavljenje istom (Marčetić i Giljević, 2010).

U Njemačkoj su razvijene visoke tehnologije koje se sada upotrebljavaju u velikoj količini za svrhe poljoprivrede i to pomaže u ostvarenju visokih prinosa. Kako bi ispunili svoje potrebe za hranom okrenuli su se inovacijama i znanstvenim rješenjima u svrhu zaštite svojih usjeva.²⁴

Slika 8. Top 10 zemalja sa najvećim rastom organske poljoprivrede

Izvor: Tehnologije visokih prinosa, <https://gnojidba.info/ekoloska-poljoprivreda/stanje-organske-ekoloske-poljoprivredne-proizvodnje/> (15. 5. 2023.)

Iz slike je vidljivo da je Njemačka 2018. godine postigla uspjeh kao treća zemlja europskog kontinenta koja ima najveći rast ekološke poljoprivrede.

Özdemir je 2022. dao izjavu: „Moramo se globalno boriti protiv klimatske krize. Upravo mi u Njemačkoj moramo prednjačiti u tome kao industrijska nacija“.²⁵

Kvaliteta poljoprivrednih proizvoda trpi zbog velikih vrućina kao i sušnih razdoblja, a

²⁴ Agrivi, https://www.agrivi.com/hr/blog/visoka-tehnologija-koja-je-revolucionarizirala-poljoprivredu/?fbclid=IwAR1-Nv2FKpehFp666XmJAdmKETQCNK_Nr2NOAWOKfIHCalJnNuyqTB-TQeY (15. 5. 2023.)

²⁵ Poljoprivreda budućnosti – manje stoka, više dobrog mesa, <https://www.dw.com/hr/poljoprivreda-budu%C4%87nost-manje-stoke-vi%C5%A1e-dobrog-mesa/a-62627105> (16. 5. 2023.)

staklenički plinovi rade velike probleme u Njemačkoj poljoprivredi. Cilj Njemačke Vlade je u budućnosti zaštititi područja ekološke poljoprivrede i njihova su očekivanja da će u idućih desetak godina organska poljoprivreda doživjeti ekspanziju. Traže hrabrije postupanje i donošenje odluka koje su rigoroznije za konvencionalni način poljoprivrede i hitno uvođenje promjena u načinu gospodarenja životinjama i poljoprivrednim površinama. Potrebno je da usklade osnaživanje malih poljoprivrednika sa pokušajima zaštite klime.²⁶

5.2. Ekološka poljoprivreda u Sloveniji

Slovenija je specifična jer u njoj prevladavaju mala poljoprivredna gospodarstva. Glavna grana ekološke poljoprivrede kojom se bave je stočarstvo, posebno mliječna proizvodnja. Sa godinama je sve veća zainteresiranost mlađeg stanovništva za poljoprivredu i mnogi od njih su iskoristili mjere za mlade poljoprivrednike koje su bile dostupne u programskom razdoblju koje je završilo 2020. godine. Najveći problem u cijeloj EU dijeli i Slovenija jer dolazi do starenja stanovništva koje se primarno bavi poljoprivredom, a jako mali postotak mladih ljudi poljoprivredu vidi kao svoju karijeru. Slovenija kroz različite mjere želi ekološku poljoprivredu približiti mladima kako bi uvidjeli mogućnost zarade, ali i obiteljskog rada i nastavka života u ruralnim sredinama gdje su i rođeni (Pavić i sur., 2020).

Slovenija se nakon ulaska u EU pokazala veoma uspješnom u tranzicijskom periodu. Svoju agrarnu politiku je lagano uskladila sa politikom EU i iako je u cjelokupnoj privredi poljoprivreda imala neznatan učinak označavala je politički veliki značaj. Model njihove tranzicije služi kao primjer tranzicije budućim članicama (Radović, 2011).

Jedna od najvažnijih mjera za bavljenje ekološkom poljoprivredom od strane mladih se naziva Start Up²⁷, to je subvencija koja iznosi 45 tisuća EUR i tu vrstu poticaja može dobiti mlada osoba koja osniva novo poljoprivredno gospodarstvo ili nasljeđuje gospodarstvo od svojih roditelja. Bitno je da im to bude primarno zanimanje, a brigu o njima vodi zadružni sektor jer u Sloveniji glavne poljoprivredne površine otkupljuju zadruge i to čak više od 80%. U budućnosti Slovenija mora još dosta raditi na unapređenju ekološke proizvodnje, naročito jer su sada uvedene mliječne kvote kroz agrarno političke zakone, a i zemlja se bori sa prirodnim ograničenjima koja usporavaju budući kvantitativni rast (Avsec, 2005).

²⁶ Poljoprivreda budućnosti, <https://www.dw.com/hr/poljoprivreda-budu%C4%87nost-manje-stoke-vi%C5%A1e-dobrog-mesa/> (16. 5. 2023.)

²⁷ Start Up – program namijenjen mladim i novim poljoprivrednicima koji imaju pravo dobiti jednokratnu pomoć za uspostavljanje svog poslovanja po prvi put. https://www.agroklub.com/stocarstvo/slovenija-uspijeva-zadrzati-mlade-na-selu/27536/?fbclid=IwAR1j-FVoXm7f0IbO_BDCGfX7 (17. 5. 2023.)

Hrvatska i Slovenija zajedno sudjeluju u projektu „CAP for US“ čiji je zadatak promijeniti stavove o modernim tehnologijama i ekološkoj poljoprivredi koji su još uvijek negativni među poljoprivrednicima. Žele mladim ljudima približiti to da se i od malih poljoprivrednih površina mogu ostvariti prihodi. Slovenija ima odličnu povezanost Poljoprivredne Komore i Savjetodavne službe, a to je ono čemu Hrvatska teži pa u njoj vidi uzor.²⁸

²⁸ CAP for US, https://www.jutarnji.hr/planet/evo-zasto-su-slovenski-opg-ovi-uspjesniji-od-hrvatskih-15075816?fbclid=IwAR3EApK-sYkV_Bqwh90x6-ARwZ8-X0SSl53QOipYezxuU3qR54lhfG8N9oI (16. 5. 2023.)

6. ZAKLJUČAK

Europska Unija svoju budućnost u proizvodnji hrane sa visokim udjelom kvalitete, a niskim utjecajem na okoliš vidi u organskim proizvodima. Razvoj prehrambenog sustava koji je održiv mora za ključnu ulogu imati ekološku poljoprivredu. Konvencionalna poljoprivreda više nije poželjan način gospodarenja jer su godine takvog rada ostavile veliki trag u okolišu, posebice tlu na koje su razna mineralna gnojiva i pesticidi imali negativan utjecaj i smanjili energetske vrijednosti plodova sa tog tla.

Poljoprivreda ima važnu ulogu u nastanku EU jer je njena dužnost prehraniti stanovništvo. Za ekološki uzgojenim proizvodima je sve veća potražnja u cijelom svijetu, a trenutno je nedovoljan broj takvih gospodarstava. Prirodni način uzgoja je teži, zahtjeva više radne snage i ovisi dosta o klimatskim promjenama. Politika svih zemalja članica EU ide u smjeru povećanja poljoprivrednih gospodarstava koja se bave ekološkom proizvodnjom i trudi se osmisliti mehanizme pomoći i potpora kako bi zaštitili poljoprivrednike, omogućili im sigurnost i novčana sredstva u svrhu razvoja tih gospodarstava. Europski fondovi su najvažniji pomagači u financijama za projekte EU, a na poljoprivredu odlazi najveći dio pomoći iz tih fondova. Unutar EU broj ekoloških poljoprivrednika bilježi konstantan rast i sve više mladih ljudi bira baviti se tim poslom. Jedan od važnijih zadataka EU je ruralni razvoj i zato je osmišljen program potpora na koji imaju pravo proizvođači država članica koje podržavaju ekološki koncept poljoprivredne proizvodnje.

Republika Hrvatska je ulaskom u EU dobila mogućnost korištenja europskih sredstava, a mnoga od tih sredstava su usmjerena na poljoprivredu i ribarstvo. Budućnost ekološke proizvodnje je u tome da proizvođači budu u mogućnosti dovoljnim količinama opskrbiti trgovce i potrošačima ponuditi ekološke proizvode. Visoka cijena ekoloških proizvoda ne bi bila tolika kada bi proizvođači kontinuirano proizvodili dovoljne količine i zadovoljili potražnju. Za daljnji rast održive poljoprivrede bitno je educirati stanovništvo o njenim blagodatima kao što su veća zaposlenost, a potencijalno i poboljšana zdravstvena slika ukoliko bi se smanjio broj konvencionalnih poljoprivrednika i njihov utjecaj na okoliš. EU i u novom strateškom razdoblju radi na poboljšanju ekologije i ekološke svijesti i svoju napredak vidi u istoj.

7. LITERATURA

Knjige:

1. Grahovac, P. (2005): Ekonomika poljoprivrede. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
2. Znaor, D. (1996): Ekološka poljoprivreda: Poljoprivreda sutrašnjice. Zagreb: Nakladni zavod Globus

Članci u časopisima:

3. Bilandžija, D. (2022): Razvoj ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj tijekom razdoblja od 2013. do 2020. Glasnik Zaštite Bilja, Vol. 45 No. 3, str. 4-11
4. Cifrić, I. (2003): Značaj iskustva seljačke poljoprivrede za ekološku poljoprivredu. Sociologija i prostor: Časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja, Vol. 41 No. ½, str. 243-280
5. Černelić, L. (2022): Godišnje emisije stakleničkih plinova. Geografski horizont, Vol. 68 No. 1, str. 48-49
6. Pavić, L., Cerjak, M., Milfelner, B., Vukmanič, T., Šumenjak, T. (2020): Poljoprivreda kao zanimanje budućnosti? Stavovi generacije Z u kohezijskoj regiji Istočna Slovenija. Agroecnomia Croatica, Vol. 10 No. 1, str. 33-45
7. Petljak, K. (2011): Pregled razvoja i obilježja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj. Ekonomski vjesnik, Vol. 24 No. 2, str. 382-395
8. Pokos, V. (2016): Poljoprivreda i očuvanje prirode. Glasnik Zaštite Bilja, Vol. 39 No. 5, str. 4-13
9. Puđak, J., Bokan, N. (2011): Ekološka poljoprivreda – Indikator društvenih vrednota. Sociologija i prostor, Vol. 49 No. 2, str 137-163
10. Šohinger, J., Galinec, D., Harrison, G. (2000): Croatia's accession to the world trade organization: A quantitative evaluation. Ekonomski pregled, Vol. 51 No. 11/12, str. 1113-1154

Članci u zbornicima radova:

11. Đurđević, Z. (2004): Proračun Europske Unije. Financijska teorija i praksa, Vol. 28

No. 2, str. 181-202

12. Kesner-Škreb, M. (2008): Zajednička poljoprivredna politika Europske Unije. *Financijska teorija i praksa*, Vol. 32 No. 4, str. 543-545
13. Maletić, E., Preiner, D., Karoglan Kontić, J., Šimon, S., Pejić, I. (2016): Istraživanja unutar sorte varijabilnosti vinove loze u Hrvatskoj i klonska selekcija. *Zavod za znanstveni i umjetnički rad*, Vol. 5 No. 22, str. 1-11
14. Marčetić, G., Giljević, T. (2010): Lokalna samouprava u Njemačkoj i Francuskoj. *Croatian and comparative public administration: a journal for theory and practice of public administration*, Vol. 10 No. 1, str. 67-78
15. Pejnović, D., Ciganović, A., Valjak, V. (2012): Ekološka poljoprivreda Hrvatske: Problemi i mogućnosti razvoja. *Croatian Geographical Bulletin*, Vol. 74 No. 1, str. 141-159
16. Renko, S., Bošnjak, K. (2009): Aktualno stanje i perspektive budućeg razvoja tržišta ekološke hrane u Hrvatskoj. Vol. 60 No 7/8, str. 369-395
17. Šimović, H. (2005): Proračun Europske Unije. *Financijska teorija i praksa*, Vol. 29 No. 3, str. 299-315

Radovi objavljeni na internetskim stranicama:

18. Avsec, F. (2005): Poljoprivredne zadruge u Republici Sloveniji. *Sociologija sela*
19. Jukić, J. (2016): Uloga poljoprivrede Republike Hrvatske u europskom kontekstu. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti
20. Lisjak, I. (2018): Permakultura i konvencionalna poljoprivreda – usporedba utjecaja na okoliš. Sveučilište u Zagrebu, Geotehnički fakultet
21. Neduhal, V. (2018): Utjecaj konvencionalne i monokulturne poljoprivrede na okoliš i prednosti organskog uzgoja. Sveučilište u Zagrebu, PMF
22. Pokos, V. (2014): Navodnjavanje u povrćarstvu i cvjećarstvu.
23. Romer, D. (2016): Poljoprivredna politika EU i utjecaj na ruralni razvoj. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet
24. Sofilić, T. (2014): Onečišćenje i zaštita tla. Sveučilište u Zagrebu, Metalurški fakultet
25. Šivak, L. (2019): Pregled reformi Zajedničke poljoprivredne politike. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti

Članak u elektroničkom časopisu:

26. ARKOD – Narodne novine, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_01_1_9.html?fbclid (16. 5. 2023.)
27. Narodne novine: Strategija poljoprivrede do 2030, https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_03_26_325.html (21. 4. 2023.)
28. Pravilnik o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede, <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivreda-175/ekoloska/eko-znak-graficki-standardi/4212> (14. 5. 2023.)

Članak na mrežnoj stranici:

29. Europska komisija: European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund, https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/funding/emfaf_en (13. 5. 2023.)
30. Europska unija: Potrošnja, <https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/> (16. 5. 2023.)
31. Europska unija, https://european-union.europa.eu/index_hr (7. 5. 2023.)
32. Europsko vijeće: Zajednička poljoprivredna politika, <https://www.consilium.europa.eu/hr/european-council/> (21. 4. 2023.)
33. Ministarstvo poljoprivrede, <http://www.mps.hr/hr/poljoprivreda-i-ruralni-razvoj/poljoprivreda/ekoloska> (13. 5. 2023.)
34. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr/vijesti/ugovoreni-projekti-u-vrijednosti-113-4-dodijeljenih-sredstava/4469> (13. 5. 2023.)
35. Prijedlog Nacionalnog akcijskog plana razvoja ekološke poljoprivrede 2023.-2030., https://esavjetovanja.gov.hr/Documents/List/20507?fbclid=IwAR1vgTBKszirm4sGobeRg9NbbrcCrFHd8t_4VvSy5IwML0ZDqak7FqHY2hw (18. 5. 2023.)
36. Vodič kroz zajedničku poljoprivrednu politiku, https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//arhiva/Publikacije/ostale%20publikacije//CAP_Info_campaign_brochure.pdf (21. 4. 2023.)
37. Zajednička poljoprivredna politika, <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/cap-introduction/cap-future-2020-common-agricultural-policy-2023-2027/> (7. 5. 2023.)

Mrežna stranica:

38. AVELANT, https://www.eu-projekti.info/izvjesce-o-stanju-iskoristenosti-sredstava-esi-fondova-u-republici-hrvatskoj/?fbclid=IwAR0BfRpQ10l8h2ytaJ0CAEJqYNwa9L5_jZL3DPuuHCA (16. 5. 2023.)
39. Agrivi, https://www.agrivi.com/hr/blog/visoka-tehnologija-koja-je-revolucionarizirala-poljoprivredu/?fbclid=IwAR1-Nv2FKpehFp666XmJAdmKETQCNK_Nr2NOAWOKflHCaJnNuyqTB-TQeY (15. 5. 2023.)
40. Agroklub: Profesionalna poljoprivreda Njemačke – uzor za EU, <https://www.agroklub.com/poljoprivredne-vijesti/profesionalna-poljoprivreda-njemacke-uzor-za-eu/14358/?fbclid=IwAR0sjKsscHQJpBvQt-G98ASLEki0FfxOZG9JsmnSkHv1nIa9gwTVUSfsXg4> (15. 5. 2023.)
41. Start Up – https://www.agroklub.com/stocarstvo/slovenija-uspjeva-zadržati-mladena-selu/27536/?fbclid=IwAR1j-FVoXm7f0IbO_BDCGfX7 (17. 5. 2023.)
42. CAP for US, https://www.jutarnji.hr/planet/evo-zasto-su-slovenski-opg-ovi-uspjesniji-od-hrvatskih-15075816?fbclid=IwAR3EApK-sYkV_Bqwh90x6-ARwZ8-X0SSl53QOipYezxuU3qR54lhfG8N9oI (16. 5. 2023.)
43. Lokvina: Ekološka poljoprivreda, <https://lokvina.hr/ekoloska-poljoprivreda/prodaja/osnovna-nacela-ekoloske-poljoprivrede> (21. 4. 2023.)
44. Lokvina: Osnovna načela ekološke poljoprivrede, <https://lokvina.hr/ekoloska-poljoprivreda/prodaja/osnovna-nacela-ekoloske-poljoprivrede> (21. 4. 2023.)
45. Lokvina: Eko znak, <https://lokvina.hr/ekoloska-poljoprivreda/hrvatska/eko-znak> (21. 4. 2023.)
46. Lokvina: Klasična poljoprivredna proizvodnja, https://lokvina.hr/ekoloska-poljoprivreda/hrvatska/klasicna-konvencionalna-poljoprivredna-proizvodnja-negativne-posljedice?fbclid=IwAR1KfpjepeLiSiGfi1J3BK-9QvyrfWkuJTZS_GT9e65HyizDPfg0LamQXaM (21. 4. 2023.)
47. Poljoprivreda budućnosti – manje stoka, više dobrog mesa, <https://www.dw.com/hr/poljoprivreda-budu%C4%87nost-manje-stoke-vi%C5%A1e-dobrog-mesa/a-62627105> (16. 5. 2023.)
48. Poljoprivreda budućnosti, <https://www.dw.com/hr/poljoprivreda-budu%C4%87nost-manje-stoke-vi%C5%A1e-dobrog-mesa/> (16. 5. 2023.)

49. United Nations, <https://www.un.org/en/global-issues/population?fbclid=IwAR3VDDxKB9-8h5p0iw> (16. 5. 2023.)
50. Qualitas: Your support to excellence, <https://qualitas.hr/> (8. 5. 2023.)

8. POPIS ILUSTRACIJA

Slike:

1. Slika 1. Zajednička poljoprivredna politika EU
2. Slika 2. Potrošnja EFJP-a na potpore dohotku i tržišne mjere 2019. godine
3. Slika 3. Logo organskih proizvoda EU
4. Slika 4. Ekološki znak na proizvodu u RH
5. Slika 5. Ekološki znak RH
6. Slika 6. Druga verzija eko znaka RH
7. Slika 7. Kretanje stanja iskorištenosti sredstava u periodu od 2014. do 2020. godine
8. Slika 8. Top 10 zemalja sa najvećim rastom organske poljoprivrede

Tablice:

9. Tablica 1. Udjeli ekološke poljoprivrede u ukupno korištenim poljoprivrednim površinama
10. Tablica 2. Razlika Njemačke i Slovenije u ekološkoj poljoprivredi

Veleučilište u Virovitici

OBRAZAC 5

IZJAVA O AUTORSTVU

Ja, BOJAN OKLOPČIĆ

izjavljujem da sam autor/ica završnog/diplomskog rada pod nazivom

ANALIZA EKOLOŠKE POMOĆI U PROIZVODNJI U EUROPSKOJ
UNISI

Svojim vlastoručnim potpisom jamčim sljedeće:

- da je predani završni/diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija,
- da su radovi i mišljenja drugih autora/ica, koje sam u svom radu koristio/la, jasno navedeni i označeni u tekstu te u popisu literature,
- da sam u radu poštivao/la pravila znanstvenog i akademskog rada.

Potpis studenta/ice

OBRAZAC 6

ODOBRENJE ZA OBJAVLJIVANJE ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG RADA U
DIGITALNOM REPOZITORIJU

BOSAN OKLOPČIĆ

Ja

dajem odobrenje za objavljivanje mog autorskog završnog/diplomskog rada u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Veleučilišta u Virovitici sadržanom u Dabar (Digitalni akademski arhivi i repozitoriji) te u javnoj internetskoj bazi završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice bez vremenskog ograničenja i novčane nadoknade, a u skladu s odredbama članka 58. stavka 5., odnosno članka 59. stavka 4. Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN 119/22).

Potvrđujem da je za pohranu dostavljena završna verzija obranjenog i dovršenog završnog/diplomskog rada. Ovom izjavom, kao autor navedenog rada dajem odobrenje i da se moj rad, bez naknade, trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim na sljedeći način:

- a) Rad u otvorenom pristupu
- b) Rad dostupan nakon: 01.07.2023 (upisati datum nakon kojeg želite da rad bude dostupan)
- c) Pristup svim korisnicima iz sustava znanosti i visokog obrazovanja RH
- d) Pristup korisnicima matične ustanove
- e) Rad nije dostupan (u slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem završnom/diplomskom radu, podnosi se pisani obrazloženi zahtjev).

Potpis studenta/ice

U Virovitici, 12.05.2023